

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 23079
Tarih : 15.12.2022

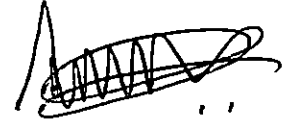
Türkiye Büyük Millet Meclisi -
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanlığı
Tarih: 15/12/2022 16:56
Sayı: E-120.10-1134084

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

UNESCO Dünya Miras Listesinde bulunan Diyarbakır'ın Sur ilçesinde ilk olarak 6 Eylül 2015 tarihinde olmak üzere toplamda altı kez sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Dünyanın en uzun süreli sokağa çıkma yasağı olarak tarihe geçen bu yasaklar, ilçenin 6 mahallesinde fiili olarak 5 yıldan fazla süredir devam etmiş, yurttaşların hayatını derinden etkilemiş ve ağır insan hakkı ihlalleri yaşanmıştır. Diyarbakır Sur ilçesinde sokağa çıkma yasakları sürecinde yaklaşık 90 yurttaş yaşamını yitirmiştir. Bu süreçte yaşanan tüm hak ihlallerinin araştırılması, sorumluları açığa çıkarılması, devam eden yıkım sürecinin toplumsal etkilerini incelenmesi ve ortaya koyulması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri göre Meclis Araştırması açılmasını arz ederim.15.12.2022

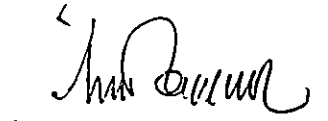

Dersim DAĞ
Diyarbakır Milletvekili

Remziye TOSUN
Diyarbakır Milletvekili

Hisyar ÖZSOY

Diyarbakır Milletvekili

İmam TAŞÇIER
Diyarbakır Milletvekili

Garo PAYLAN
Diyarbakır Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Diyarbakır'ın Sur ilçesinde ilki 6 Eylül 2015 tarihinde olmak üzere, toplamda altı kez sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Dünyada en uzun süreli sokağa çıkma yasakları olarak bilinen bu yasaklar, ilçenin 6 mahallesinde fiili olarak 5 yıldan fazla bir süre devam etmiş, yurttaşların hayatını derinden etkilemiş ve ağır insan hakkı ihlalleri yaşanmıştır. Sokağa çıkma yasakları boyunca, yaklaşık 90 yurttaş yaşamını yitirmiştir. Bu süreçte yaşanan tüm hak ihlallerinin araştırılması, sorumluların açığa çıkarılması, devam eden yıkım sürecinin toplumsal etkilerinin incelenmesi ve çözüm bulunması amacıyla Meclis Araştırma Komisyonunun kurulması elzemdir.

GEREKÇE

6 Eylül 2015 ile 30 Kasım 2015 tarihleri arasında Sur ilçesinde 15 mahalle ve 1 caddede toplamda dört kez sekiz gün sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. 5'inci sokağa çıkma yasağı ise Suriçi'nin Cevat Paşa, Dabanoğlu, Fatihpaşa, Hasırlı, Savaş, Cemal Yılmaz Mahalleleri ve Gazi Caddesi'nde 2 Aralık 2015 Çarşamba günü saat 05.00 itibariyle başlamış ve 8 gün sonra 10 Aralık 2015 Perşembe günü saat 23.00 itibariyle kaldırılmıştır. İlçe sakinleri tekrar abluka ilan edileceği düşüncesi ile evlerini terk etmeye başlamışlardır. Bu süre içerisinde nüfusun yaklaşık %70'i göç etmiş, yasaklar 6 mahalleyi kapsayacak şekilde daraltılmıştır. Bu 6 mahalledeki nüfus 22.323 idi. İlçede 11 Aralık 2015 Cuma günü saat 16.00 itibariyle 6'ncı sokağa çıkma yasağı, Suriçi'nin Cevat Paşa, Dabanoğlu, Fatihpaşa, Hasırlı, Savaş, Cemal Yılmaz Mahalleleri ve Gazi Caddesi'nde ilan edilmiştir. 9 Mart 2016 tarihinde İçişleri Bakanı tarafından operasyonun bittiği açıklanmıştır. 98 gün süren çatışma boyunca ilçede ağır silahlarla operasyonlar düzenlenmiş, ardından iş makineleriyle yıkılmaya başlanmıştır. Operasyonun bitmesine ilişkin açıklama yapılmasına rağmen 5 yıldan fazla bir süre söz konusu 6 mahallede fiili yasak devam etmiştir. 6 mahallede devam eden sokağa çıkma yasağı, sivil toplum kuruluşları tarafından dünyanın en uzun yasağı olarak tanımlanmıştır.

Operasyonun sona erdiğine dair açıklamanın yapılmasının ardından ilçeden cenazeler çıkmaya devam etmiştir. Hastane morglarına getirilen cenazelerin beden bütünlüklerinin olmaması, tanınmaz halde olmaları, ailelerin infaz yapıldığını düşünmelerine neden olmuştur. 30 Mart 2016 Çarşamba günü ilçeden 7 cenaze daha çıkarılmıştır. Bu cenazelerden teşhis edilen Seyda Cegerxwin Özbek'in cenazesinin çıkarıldığı tarih olan 30 Mart'tan bir kaç gün önce Sur dışında

gözaltına alındığı ve Sur'a götürülüp infaz edildiği ailenin Adli Tıp Kurumu'ndan aldığı otopsi raporu ile belgelenmiştir. 30 Mart 2016 Çarşamba günü Diyarbakır'ın Yenişehir ilçesine bağlı Ben ü Sen Mahallesi'nde bulunan Turgut Özal İlkokulu'nu karakola çevirmek için beton blok taşıyan vinç duvarının yıkılması sonucu 6 yaşlarında 2 çocuk, Ayaz Özdemir ve Furkan Öner yaşamını yitirmiştir. Son olarak 5 Şubat 2021 tarihinde Hasırlı Mahallesi'nde yapılan kazı çalışmalarında Hakan Arslan'ın cenazesi bulunmuştur. Hakan Arslan'ın cenazesi, aylar sonra ailesine torbada teslim edilmiştir. Sur'da sokağa çıkma yasaklarının ardından kimsesizler mezarlığına defnedilen 26 kişi ile birlikte kesin olmamakla birlikte yaklaşık 90 yurttaş Sur'da hayatını kaybetmiştir.

Ayrıca bu süre zarfında ölü bedenlere işkence yapılması, kamusal alanda soyularak fotoğraflarının çekilip yayınlanması, cenazelerin ailelere aylarca (3 ayı aşkın) verilmemesi ve yaralıların hastaneye götürülmesinin engellenmesi gibi insanlık dışı uygulamalar ortaya çıkmıştır. Sur ilçesindeki yasak başladıktan yaklaşık 2 ay sonra ilçeden kamyonlarla hafriyat taşınmaya başlanmıştır. Taşınan hafriyat şehrin hafriyat alanına değil, usulsüz bir şekilde Dicle Üniversitesi'nin arazisine dökülmüştür. Dökülen hafriyatın etrafı, resmi ve sivil birçok araçla çevrilmiş ve alana kimse yaklaştırılmamıştır. Ayrıca hafriyatın döküldüğü alandan dumanlar çıkmış, dökülen hafriyatın yakıldığı görülmüştür. 6 Nisan 2016 yılında dökülen hafriyatlar arasında bir kadına ait olduğu belirtilen bir cenaze bulunmuştur.

21 Mart 2016 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından sunulan Sur'un 'acele kamulaştırma' kararı, 25 Mart'ta Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. 2016/8659 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 27. Maddesine dayanılarak Suriçi'nde kiliselerden hamamlara kadar yüzlerce tarihi yapının da bulunduğu 7714 parselin 6292'si için 'acele kamulaştırma' kararı alınmıştır. 2015 yılı adrese dayalı nüfus verilerine göre nüfusu 22.323 olan yasağın ilan edildiği Cevatpaşa, Fatihpaşa, Dabanoğlu, Hasırlı, Cemal Yılmaz, Savaş mahallelerinde yasak sonrası bu nüfusun neredeyse tamamı yerinden edilmiştir. Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), Sur'daki yasaklı mahallelerin durumunu yerinde tespit etmek üzere Koruma Kurulu ve Valiliğe yapılan başvuruların "güvenlik" ve "arama tarama faaliyetleri devam ediyor" gerekçesiyle reddedildiğini açıklamıştır.

Sur ilçesinde sokağa çıkma yasaklarının ardından bugün halen kentsel dönüşüm adı altında yıkım devam etmektedir. Hak ihlallerinin yanı sıra, yurttaşlar göçe zorlanmıştır. Ablukalar sırasında ve sonrasında yaşamını yitiren kişi sayısı net olarak tespit edilmemiştir. Diyarbakır'ın Sur ilçesinde ablukalar sırasında ve sonrasında yaşanan hak ihlallerinin Meclis eliyle incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, 2015 yılında ilçede 5 kez ilan edilen ve ardından

dünyanın en uzun sokağa çıkma yasağı olarak nitelendirilen abluka süreci ve sonrasında tüm yaşananların, ağır hak ihlallerinin araştırılması, sorumluların açığa çıkarılması ve devam eden yıkım sürecinin toplumsal etkilerinin incelenmesi, ortaya konulması ve çözüm iradesinin açığa çıkması amacıyla Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ederim.

1	TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ	ADANA	
2	NURAN İMİR	ŞIRNAK	
3	GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT	MUŞ	
4	ALİCAN ÖNLÜ	TUNCELİ	
6	ABDULLAH KOÇ	AĞRI	
7	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
8	ERDAL AYDEMİR	BİNGÖL	
9	HASAN ÖZGÜNEŞ	ŞIRNAK	
10	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
11	AYŞE SÜRÜCÜ	ŞANLIURFA	
12	MURAT SARISAÇ	VAN	
13	ŞEVİN COŞKUN	MUŞ	
14	AYŞE ACAR BAŞARAN	BATMAN	
15	KEMAL BÜLBÜL	ANTALYA	
16	MURAT ÇEPNİ	İZMİR	
17	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	
18	NUSRETTİN MAÇIN	ŞANLIURFA	
19	DİLŞAT CANBAZ KAYA	İSTANBUL	
20	FELEKNAS UCA	BATMAN	